Milli kadrlar?n yeti?dirilm?sind? “?aiq ad?na nümun? m?kt?bi”nin ?v?zsiz i?i

1918-ci ilin 28 may tarixind? Az?rbaycan xalq?n?n h?yat?nda çox mühüm bir hadis? ba? verdi. ??rqd? ilk müst?qil, demokratik, parlamentli Az?rbaycan Xalq Cümhuriyy?tinin yaranmas? haqq?nda ?stiqlal B?yannam?si elan edildi.

C?mi 23 ay f?aliyy?t göst?r?n Az?rbaycan Xalq Cümhuriyy?ti hökum?ti milli tariximiz? ilk d?f? Az?rbaycan türkc?sini dövl?t dili elan ed?n v? dövl?t dilini t?hsil mü?ssis?l?rinin ?sas t?dris dilin? çevir?n, ça?da? ali t?hsil v? elm oca?? t?sis ed?n, ilk milli m?kt?bl?r ??b?k?si yaradan, ümumi icbari t?hsil? keçid prosesin? ba?layan, çoxsayl? mü?llim seminariyalar? v? pedaqoji kurslar açan, dövl?t himay?sind? ilk m?kt?b?q?d?r t?rbiy? mü?ssis?l?rinin ?sas?n? qoyan, dövl?t s?viyy?sind? 100 n?f?r az?rbaycanl? g?nci xarici ölk?l?rin ali t?hsil mü?ssis?l?rin? oxuma?a gönd?r?n, ?lifba islahat? il? Avropa m?d?niyy?tin? yax?nla?maq yolunda ilk add?mlar atan demokratik, hüquqi, düny?vi, sivil dövl?t kimi daxil oldu. El? buna gör? d? AXC hökum?tinin tarixini t?dqiq ed?n Q?rb t?dqiqatç?lar? o dövrün milli hökum?tini “maarifçi hökum?t” kimi d?y?rl?ndirirdil?r.

Az?rbaycan Xalq Cümhuriyy?ti yarad?lana q?d?r Az?rbaycanda ana dilind? orta m?kt?b yox idi. Ana dili o dövrün orta t?hsil oca?? say?lan realn? m?kt?bl?rd? h?ft?d? bir-iki d?f? keçirilir v? m?cburi olmayan f?nn hesab olunurdu. ?lk d?f? orta t?hsilin millil??m?si AXC hakimiyy?ti ill?rind? h?yata keçirilmi?di. Pedaqogika tarixind?ki bu böyük hadis? qüdr?tli s?n?tkar?m?z, mü?lliml?r mü?llimi Abdulla ?aiqin ad? il? ba?l?d?r. Abdulla ?aiq Az?rbaycan romantizminin görk?mli nümay?nd?si, anadilli milli m?kt?bl?rin banisi, ?air, dramaturq v? yaz?ç?, mü?llim v? publisist, f?al ictimai xadim idi. O özü bütünlükl? xalqa xidm?t nümun?si idi, ?s?rl?rind? d? mü?llim kimi ham?ya bunu tövsiy? edirdi. 1924-cü ild? t?l?b?l?rind?n birinin xatir? albomuna yazm??d?r: “Yüks?lm?k, h?qiqi b?xtiyarç?l??a çatmaq özünü deyil, ba?qalar?n? ya?atma?a çal??maqd?r. Zira ki, h?qiqi b?xtiyarlar c?miyy?t üçün ya?ayanlard?r”.

V?t?nini, xalq?n?, do?ma dilini m?h?bb?tl? sev?n Abdulla ?aiq “Xatir?l?rim”d? yaz?rd?: “Milli vicdan milli m?kt?bl?rd? do?ar. M?kt?b v? mü?lliml?ri olmayan bir mill?t mü?yy?n bir sima v? m?fkur?si olmayan bir cocu?a b?nz?r ki, öz xeyir v? ??rini dü?ün?, dost v? dü?m?nini f?rq ed? bilm?z.

Cocuqlara özünü tan?dan, milli hissl?rini, ruhlar?n? yüks?ld?n, onlar?n da? çe?m?l?ri q?d?r saf v? t?miz ür?kl?rind? böyük bir m?fkur? do?uran, g?l?c?kd? sevgili v?t?ni üçün ?n d?y?rli övlad yeti?dir?n v? sars?lmaz bir qüvv?t haz?rlayan m?kt?bl?rdir. M?kt?bl?r mill?tin nur v? s?ad?t ç?ra??d?r. B?li, iqrar etm?liyik ki, indiy?d?k milli m?kt?bl?rimiz olmad???ndan xalq?m?z namin? heç bir ?eyimiz yox idi”.

Yaz?ç?l???ndan art?q mü?llimliyi il? iftixar ed?n maarif f?daisi Abdulla ?aiq 1919-cu ild? Az?rbaycan Xalq Cümhuriyy?tinin bir-birinin ard?nca m?d?ni t?dbirl?r h?yata keçirdiyi bir zamanda m?kt?bl?rin millil??m?si üçün ilk add?m? atd?. Onun t???bbüsü il? bütün f?nl?rin rus dilind? t?dris edildiyi Bak? I realn? m?kt?bin n?zdind? Az?rbaycan dili üzr? üç ayl?q kurs aç?ld?. Bu kursu qurtaran ?agirdl?r üçün 49 rus sinfi olan Bak? realn? m?kt?bind? bütün f?nl?rin Az?rbaycan dilind? t?dris edildiyi bir sinif (üçüncü sinif) aç?ld?. Bu sinifd? 25 ?agird oxuyurdu. Onlar 1924-cü ild? ana dilind? orta m?kt?bi bitir?n ilk m?zunlar oldular. ?dib öz xatir?l?rind? yaz?rd? ki, Cümhuriyy?t dövründ? sinifl?rin millil??dirilm?si il? bilavasit? özü m???ul olmu?, valideynl?ri y??araq onlar?n bir-bir raz?l???n? alm??, çarizm havas? il? h?r?k?t ed?n b?zi rus pedaqoqlar? il? mübariz? aparm??d?r.

Az?rbaycan maarifi tarixind? ana dilind? ilk t?hsil alm?? ?agirdl?r, sonralar görk?mli elm, m?d?niyy?t xadiml?ri olaraq, h?min m?kt?bin mü?lliml?rind?n Abdulla ?aiq Tal?bzad?ni, Camo C?bray?lb?ylini, Qafur R??ad Mirz?zad?ni, Xudaverdi K?l?nt?rlini v? ba?qalar?n? h?mi?? böyük m?h?bb?tl? yad edirdil?r. M?kt?bi bitir?n t?l?b?l?r ali m?kt?bl?r? imtahans?z q?bul olundular ki, bu da öz növb?sind? sonralar sovet respublikas?nda kadr m?s?l?sinin h?llin? böyük köm?k göst?rmi?di.

?lk milli orta m?kt?bin burax?l???na h?sr edilmi? t?nt?n?li iclasda N?riman N?rimanov da i?tirak edirdi. O, üzünü m?zunlara tutub demi?di: “Siz? birinci v?siyy?tim budur ki, h?yatda çal??qan olun, qorxaq olmay?n, h?mi?? xalq?m?z?n ir?li getm?sin? çal???n”. H?min sinfi bitir?nl?r iç?risind? m??hur b?st?kar, musiqi?ünas ?frasiyab B?d?lb?ylinin, istedadl? alim, c?rrah Fuad ?f?ndiyevin, akademik S?ft?r Quliyevin, böyük müt?x?ssis v? dövl?t xadimi Süleyman V?zirovun v? onlarla ba?qalar?n?n adlar?n? ç?km?k olar.

Qeyd etm?k laz?md?r ki, Az?rbaycanda milli kadrlar?n yeti?dirilm?sind? A.?aiq t?r?find?n millil??dirilmi?

sinifl?rin ?sas?nda 20-ci ill?rin ?vv?ll?rind? yarad?lan “?aiq ad?na nümun? m?kt?bi” böyük i? görmü?dü.

Az?rbaycan Xalq Cümhuriyy?ti dövründ? Abdulla ?aiq t?r?find?n orta m?kt?b sinifl?rinin millil??dirilm?si t?hsil tariximiz? mühüm hadis?l?rd?n biri kimi daxil olmu?dur.

“Az?rbaycan mü?llimi” q?zeti